

Ison kuvan maalari: Haastateltavana Matti Virtanen

Matti Virtanen jäi tänä syksynä eläkkeelle. Hän ehti toimia YP:n päätoimittajana lähes 14 vuotta: vuodesta 1998 eli lehden perustamisesta lähtien. Ei ole liioiteltua sanoa, että YP on pitkälti Matti Virtasen luomus. Ennen YP:tä Virtanen toimitti sen edeltäjää Alkoholipolitiikkaa, ensin toimitussihteerinä ja sitten toimituspäällikkönä. Hänet tunnetaan hyvin myös tietokirjailijana ja tutkijana. Matti Virtasen väitöskirja *Fennomanian perilliset* (2001) on yksi 2000-luvun yhteiskuntatieteellisistä merkkitöksistä.

YP:n harjoittelija, sosiologian pääaineopiskelija Salla Valtari otti tehtäväkseen haastatella eläkkeelle siirtynyttä päätoimittajaa. Valtari valmistautui lukemalla muun muassa Matti Virtasen pääkirjoituksia. Ne, kuten Virtasen tekstit muutenkin, käsittelevät yleensä varsin suuria teemoja: erityisesti hyvinvointivaltiota, sen rakenteen muutosta, murroksia ajan hengessä ja sukupolvia. Haastattelija halusi tietää, millaisia ajatuksia erityisesti YP:n alkuvaiheen kirjoitukset mieheissä nyttemmin herättävät.



Kirjoitit vuonna 1998, että näyttää olevan syntymässä 20–60–20-yhteiskunta, jonka muodostaa nopeasti vaurastuva yläluokka, vakiintuva, suuri keskiluokka ja urbaani köyhälistö. Kysyit, jäykistyykö jako pysyväksi vai onko kyseessä 1990-luvun murroksen tuottama tilapäisilmiö. Miten on käynyt?

Kyllä tuo rakenne näyttäisi olevan jäykistymässä, ja vielä niin, että laidat erkaantuvat. Juuri nyt alimman viidenneksen tilanne näyttää huonolta samalla kun ylin viidennes on karkaamassa omille teilleen. Ammatillis-sosiaalinen rakenne ei ole kokenut viime aikoina kovin suuria mullistuksia, minä vuoksi 1960–1980-luvuilla

syntynyt suuri keskiluokka on alkanut uusintaa itseään ja liikkuvuus luokkien välillä riippuu nykyään enemmän yksilöllisistä valinnoista.

Kannattaa kuitenkin muistaa, mistä 1960-luvulla lähdettiin. Silloin yläluokka oli pieni, samoin keskiluokka. Valtaosa kansasta oli kansakoulupohjalta ja varsin pienituloista – pienviljelijöitä, työläisiä, maalla tai tehtaissa. Ja varsinaista maalaisköyhälistöä oli paljon, ja se eli todella surkeissa oloissa.

Edellisessä YP:n numerossa (5/12) julkaistiin Osmo Kivisen työryhmän tutkimus, jossa todettiin koulutusmahdollisuuksien pitkään jatkuneen hyvän yhdenvertaisuuskehityksen notkah-

taneen hieman. Mitä näet olevan kehityksen taustalla?

Luokka-aseman periytyvyys on kaikissa historian vaiheissa perustrendi. Lapset hakeutuvat mielellään niihin ammatteihin, joissa vanhemmat ovat. Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa oli toki niin, että maatalon periytyminen oli vanhin poika ja ongelmaksi muodostui se, mihin muut lapset menevät. Agraariyhteiskunnassa syntymäjärjestys siis vaikutti luokka-asemaan. Sen vaikutus häveni koululaitoksen kehityksen myötä.

Erilaiset työnjakoon liittyvät mullistukset ovat pistäneet samalla luokkarakennetta uusiksi. Esimerkiksi isojaossa peltojen lisäksi myös kylien yhteis-

metstät jaettiin tilojen kesken, jolloin tilojen pinta-alat kasvoivat. Tila oli mahdollista jakaa useammalle lapselle, jolloin useampi saattoi olla tilanomistaja. Kun tiloja ei voitu loputtomiin jakaa, osa pojista ryhtyi torppareiksi. Pari sukupolvea myöhemmin torpparit eivät välttämättä olleetkaan enää sukulaisia ja syntyi torpparijärjestelmä. Vielä 1800-luvun alussa yli 70 prosenttia maanviljelijöistä oli tilallisia ja sata vuotta myöhemmin vain kolmannes.

Kun suuria mullistuksia ei tapahdu, luokka-asema yleensä periytyy ja siihen on sosiaalipsykologinen selitys. Vanhempiensa arjen nähneet tietävät, millaista arki tiettyssä ammatissa on. Kotona käydään ikään kuin sosiaalinen koulu siitä ilmapöörästä, minkälaista on olla kirvesmies, näyttelijä tai lääkäri, ja opitaan elämäntapa ja siihen liittyvä tyyli. Toiseen malliin hypääminen voi olla vaikeaa.

Mutta kun yhteiskunnassa on päällä kova draivi, uskalletaan ottaa riskejä. Näin oli esimerkiksi sodan jälkeen, kun jokin kamala oli jäämässä taakse ja tulevaisuus oli avoinna. Työväestökin uskalsi laittaa lapsensa opintielle, ja yhä suurempi joukko ikäluokasta kävi oppikoulun. Nykyään se, nouseeko tai laskeeko siitä luokkataustasta, josta on lähtöisin, riippuu enemmän omasta motivaatiosta.

Miten uskot luokkajaon mahdollisen jäykistymisen vaikuttavan suomalaisen kulttuuriin?

Pahinta on, jos luokat sulkeutuvat ja samalla niiden väliset etäisyydet kasvavat. Silloin rajoille aletaan pystyttää barrikadeja ja syntyy painetta löytää tapoja, joilla ”me” voimme mah-

dollisimman monin tavoin erota tautua ”niistä”. Tällaisen uudelleenläisen sääty-yhteiskunnan syntyä suomalaisten enemmistö tutkijamusten mukaan selkeästi vastustaa.

Tulisiko yhteiskunnan reagoida luokkakierron hidastumiseen?

Tulisi, ja onneksi se on myös reagoinut. Tärkeintä on pitää kaikki koulutusväylät avoimina ja ilmaisina ja tukea koulutusta eri tavoin. Suosituin barrikadi on tehdä korkeimmasta koulutuksesta maksullista, niin kalliista, että vain eliitin jälkeläisillä on siihen varaa. Tähän Suomi ei ole sortunut, eikä toivottavasti koskaan sorrukaan.

Yhtä tärkeää on löytää sellaisia ”sisäänheiton” mekanismeja, joilla nuorten syrjäytyminen estetään. Tässä suhteessa lupavalta tuntuu nuorten yhteiskuntatakuu, joka nykyhallituksen toimesta alkaa vuoden 2013 alusta. Jos jotain kannattaa tutkia niin sen käytännön toteutumista, ja tutkimuksen perusteella jatkaa mekanismin kehittämistä.

Kriisistä kriisiin

Kirjoitit ensimmäisessä pääkirjoituksessasi vuonna 1998 silloisesta aikakauden murroksesta. Millaisena tuo murros nyt näytätty?

Kylmän sodan loputtua vaikutti siltä, että kapitalismi on raaimmassa muodossaan tulos takaisin. Sotien jälkeen haluttiin hyvinvointivaltion luonnilla näyttää, että meidän mallimme toimii paremmin kuin naapurin sosialismi. Lama tarjosi myös hyvän tilaisuuden kapitalismin raaempien muotojen toteuttamiseen. Vihdoin oli mahdollisuus ottaa yrityksistä löysät pois.

1960-luvulta alkaen mark-

kinatalous oli ikään kuin ollut syytettyjen penkillä ja poliittinen aloite oli ollut vasemmistolla. Poliittinen oikeisto oli ollut puolustuskannalla ja joutui pehmentämään politiikkaansa. 1990-luvulla vasemmisto ja julkinen tuotanto joutuivat puolustuskannalle ja oikeisto alkoi puolestaan paukutellessa henkseleitä.

Julkisen sektorin karsinnassa ja etujen leikkaamisessa lyötiin silloin mielestäni yli. Leikkauksien ja säästötoimien ansiosta syntyi valtava pitkäaikaistyöttömien letka. Nimenomaan suurten ikäluokkien kouluttamattomia laitettiin kilometritehtaalte. 1990-luvun loppupuolella tilanne alkoi tasaantua.

Mielestäni on kiinnostavaa pohtia, miten 1990-luvun loppu ja tämänhetkinen tilanne vertautuvat toisiinsa. Samat asiat ovat periaatteessa pinnalla. Silloin tehtiin Emu-päätös ja Nokia oli jyrkässä kasvuvaiheessa, se loi optimismia ja massatyöttömyys oli taantumassa. Silloin ajateltiin, että Nokia pelastaa koko Suomen ja mennään lujaa eteenpäin. Nyt molempia, Nokiaa ja euroa, pelätään, eikä ole varmuutta, jatkuuko syökisy alas päin.

Jos joku 1990-luvulla paukutteli henkseleitä, onko nyt jo aika lopettaa se?

Rahoitusmarkkinoilla ja pankkisektorilla henkseleiden paukuttelu voisi nyt loppua. Ehdotettu 0,1 prosentin rahoitusmarkkinaverokin on niille kauhistus. Reaaliteollisuuteenkin saa koskea herkemmin. Pahoin pelkään, että pitää tapahtua kunnon romahdus, ennen kuin tehdään todella jotain, joka lopettaa järjettömän kasvun uusilla rahamarkkinakeksinnöillä.

Tämän ”rahapatjan” nimellisarvohan on monta kymmentä

kertaa suurempi kuin koko reaalityalouden yhteensä. Sekin vaatii sääntelyä. Tehtaiden ja laivojen päästöihin saadaan jo rikkidirektiivit, mutta vuoden 2008 taantumien jälkeenkin pankkimaailma reagoi tähän 0,1 prosentin veroon, että ”herran jumala, kuinka te voitte tuollaisia ehdottaa”.

Toisaalta se, että EU:n komissio ja isot EU-maat vaativat rahoitusmarkkinaveron, on iso juttu. Joskus kymmen vuotta sitten se olisi ollut ennenkuulumatonta.

Niin pitkään kuin Tobinin veronakin tunnetun rahoitusmarkkinaveron puolesta on puhunut vain Attac-järjestö, se on monissa piireissä tyrmätty. Veron on vastustettu vastakkaisin argumentein: toisaalta, että se vie kaikki työpaikat, ja toisaalta, että eihän noin pienellä verolla mitään vaikutusta olisi.

Vuoden 2008 taantumien jälkeen EU:n komissio alkoi kuitenkin vakavasti puhua verosta, ja vuosi sitten tuli ehdotus, jonka parlamentti on hyväksynyt ja jossa keskeisenä on kotipaikkaperiaate. Periaate romuttaa pankkimiesten uhkailut siitä, että jos vero tulee, pankit siirtävät arvopaperikaupan muualle.

Kyseessä on rahan ainoa kauppamuoto, jota ei veroteta millään muotoa. Se muistuttaa aateliston erioikeuksia. On poliittisesti järjetöntä, että kaikkein suurinta jatkuvasti liikkuvaa rahamäärää ei veroteta. Sillä voisi paikata julkisen sektorin rahoitusvaikeuksia niin meillä kuin muualla.

Täytyy toivoa, että euron kriisi saadaan rauhoitettua ja että saadaan pidettyä Espanja ja muut mukana.

Tuntuu, että tässä ollaan koko ajan patoamassa jotain, mutta koskaan se ei tunnu riittävän.

Aivan. Vaikka tuntuu, että tehdään asioita, joiden pitäisi kestää, niin tunnelin päässä on koko ajan peikko, joka irvailee, että odottakaas vaan. Pelko on, että tästä mielettömästä velkamäärästä tulee jotain pysyvää. Kuinka kauan tällainen elämäntapa on mahdollista? On saatava uusia verotulon lähteitä ja pörssi maailma verotuksen alle.

Sukupolvien avainkokemukset

Väitöskirjasi keskiössä on Karl Mannheimin sukupolven käsite. Mannheim käsittää sukupolven ryhmäksi suunnilleen samanikäisiä ihmisiä, joita yhdistää 17–25-vuotiaana koettu avainkokemus. Jos olisit nyt nuori, jonka avainkokemus olisi lama tai pelko suuresta ekokatastrofista, miten lähtisit toimimaan yhteiskunnassa avainkokemuksesi kanssa?

Menisin mukaan sellaiseen poliittiseen liikkeeseen, joka tuntuu parhaiten vastaavan niihin haasteisiin. Olin ikäisesi noin vuonna 1967, jolloin Vietnamin sota eskaloitui. Kuuban kriisistä aina kylmän sodan loppumiseen asti elettiin aivan reaalisen ydinsodan uhkaa. Vielä vuonna 1981 Euroopassa oli keskimatkan ohjus kriisi, Yhdysvallat oli sijoittanut ohjuksia muun muassa Etelä-Amerikkaan ja Neuvostoliitto alkoi tehdä samaa pienissä sosialistisissa maissa.

Viimeisimmät suuret rauhanmarssit käytiin 1980-luvun alkupuolella ohjusvarustelua vastaan, Senaatintori ja Hakaniemmentori olivat aivan täynnä väkeä. Se kuvasti silloista maailmanlopun tunnelmaa.

Ydinsodan uhka muistuttaa ympäristöuhkia, joista ei tiedä, mitä tapahtuu. Ainoa erohan on se, että ydinsodan uh-

ka saatiin ratkaisevasti lieentyneeseen ihmisten toimilla ja sillä, että sosialistinen järjestelmä hajosi. Ilmastonmuutoksen uhan suuruutta lisää se, pystyykö ihmiskunta vähentämään kasvihuonekaasuja riittävän nopeasti. Toisaalta 1980-luvun alussa vaikutti siltä, että sosialismi on voimissaan ja kylmän sodan rakennelma on väkivahva, että jos jommankumman puolen hermot pettävät, niin se on siinä.

Mitä ajattelet käyvän ikäisieni sukupolvelle, joka on ehtinyt nähdä jo kaksi lamaa? Onko odotettavissa kynnistymisen aalto?

En usko, että sellaista tulee. Näen, että 1990-luvulla esimerkiksi korkeasti koulutettujen epätoivo saattoi olla suurempaa ja pätkätyökierre uhkasi useampia. Pahimmat säästökaudet ovat ohi, ja mikäli tilastoja on uskomisen, 80 prosentilla työntekijöistä on pysyvä työpaikka. Koskaan ei tietenkään tiedä, koska yt-neuvottelut ovat kullakin edessä. Saadakseen motivoituneita työntekijöitä yritysten olisi kuitenkin taattava pysyvyyttä. Pysyvät työpaikat ovat jokaisen menestyvän yrityksen välttämätön ehto.

Uskotko, että yritykset tajuaivat tämän, että pysyvät työpaikat lisääntyvät ja minunkin työnäkymäni tulevat olemaan positiiviset?

Olen seurannut 1990- ja 2000-luvun kehitystä, jonka aikana pätkätyöläisten määrä ei ole ylittänyt 20 prosenttia ja huiput ovat osuneet lama-aikoihin. Vaikka nyt on ollut päivittäin uutisia irtisanomisista, pysytään kuitenkin vielä yhteen laskettaessa kymmenissä tuhansissa irtisanotuissa. Kun 2,5 miljoonalla on vielä työtä, niin valtaosa on töissä.

Ellei tämä veitsenterällä ole jatku ja ei pudota todella sinne rotkoon, tilanne tulee tasaantumaan. Tällöin voidaan löytää myös keinot, joilla tulevaisuuden uhat pystytään kohtaamaan. Jos esimerkiksi napajäättiköiden sulamista ja vedenpinnan nousua ei kyetä pian ratkaisemaan, pahimmillaan ja nopeimmillaan tulee todella paha jälkeä. Ilmastonmuutos on vienyt pohjaa nuoruudessani päivänselvältä ajatukselta, että kaikki menee hyvin, että kaikki menee eteenpäin, ja jos ongelmia tulee, ne pystytään kylä ratkaisemaan.

Massatyöttömyydestä työvoimapulaan?

Maalailit vuonna 1998 massatyöttömyyden loppua ja hämmöttävää työvoimapulaa. Onko työvoimapula edelleen tulossa, vain vähän viivästyneenä?

Itse asiassa työvoimapula on peruutettu. Vuonna 2010 Tilastokeskuksen väestöennusteet muuttuivat ratkaisevasti. Nettomaahanmuutto on 2000-luvulla ollut sen verran voimakasta, että se on kääntänyt väestön määrän niin selkeään kasvuun, että työikäisen väestön määrä ei missään vaiheessa laske alle 3,3 miljoonan. Vaikka 800 000 työikäistä olisi työelämän ulkopuolella, työelämässä olevia olisi riittävästi. Tilastokeskuksen tuore ennuste lupaa vieläkin pienempää työikäisten määrän vähenemistä.

1990-luvun lopussa ei ollut vielä selkeää näkemystä siitä, miten paljon väestön keski-ikä tulee nousemaan, ja sen vuoksi väestön ikääntymisestä ei sinänsä keskusteltu. Silloin ajateltiin, että kun suuret ikäluokat tulevat eläkeikään, tulee kauhea pullistuma, ja kun ne on laitet-

tu turpeen alle, homma on ohi. Vuoden 2010 tilastoissa näkyy, että yli 60-vuotiaiden lukumäärä on suurimmillaan vuonna 2050, kun suuret ikäluokat ovat olleet jo aikaa mullan alla. Suurin tekijä on keskimääräisen eliniän kasvu. Vaikka se ei enää valtavasti pitenisi, se tulee muuttamaan väestön ikärakennetta merkittävästi.

Eikä eläkeläisiä pidä nähdä vain taakkana. Olen YP:ssä ko-rostanut aina, että myös eläkeläiset maksavat veroja. Eläkeläiset ovat palkansaajia kaikissa muissa merkityksissä, paitsi että he eivät enää tee töitä. Eläke on ikään kuin eteenpäin siirrettyä palkkaa. Kukin eläkeläinen pumppaa talouteen sellaiset 20 000 euroa vuodessa. Eläkeläisten ryydittämä yksityisen kulutus voi olla yksi selittävä tekijä sille, miksi vuoden 2008 taantuma ei ollut niin syvä. Suuret ikäluokat jäivät juuri silloin eläkkeelle.

Keskimääräisen eliniän kasvun lisäksi sekin vaikuttaa, miten pitkään aktiivivuosien raja nousee.

Aivan. Olennainen kysymys on, piteneekö terminaalivaihe, eli ympärivuorokautista hoivaa vaativa elämän loppuvaihe, vai siirtykö se myöhempään ikävuosiin. Alustavat tutkimustulokset näyttävät, että terminaalivaihe siirtyy eliniän noustessa ja terveet vuodet lisääntyvät. Tämä on tärkeä tieto, koska terminaalivaihe tulee yhteiskunnalle kalliiksi. Toivoisin YP:ssä seurattavan, piteneekö terminaalivaihe jatkossa.

Työuran alkupäässä on taas tärkeää huomata, kuinka nopeasti nuoret pääsevät valmistuttuaan koulutusta vastaavaan työhön. Maiden välillä näkyy eroja: osassa ollaan opintojen aikana töissä, kun taas osassa teh-

dään putkitutkinto ja harjoiteltu ynnä muut tehdään koulutuksen jälkeen.

Olennaisempaa on siis se, milloin opiskelija saa koulutustaan vastaavaa työtä kuin se, milloin valmistuu. Suomessa kestää keskimäärin vain noin vuosi valmistumisen jälkeen, että saadaan koulutusta vastaavaa työtä, kuten Osmo Kivinen ja Jouni Nurmi osoittivat YP:ssä (6/11) noin vuosi sitten.

Entäs nyt – tutkimus ja YP

Mitä mieltä olet tutkimuslaitosten mahdollisista uudelleenjärjestelyistä tai yhdistämisistä?

En ole näitä fuusioita jyrkästi vastustanut, mutta on vaikea nähdä sellaisia etuja, joita ei voisi saavuttaa puhtaasti verkostoitumalla. Hallinnon kasvattaminen ja keskittäminen tietyn optimirajan yli tuottaa enemmän hallintoa kuin sisältöä. Ja sisältöä sen organisaation pitäisi pääasiassa tuottaa.

Näkemykseeni vaikuttaa varmasti omat tavattoman hyvät kokemukset Stakesista, jossa oli keskimäärin 450 työntekijää. Stakes tuntui kokonsa puolesta todella optimaaliselta tutkimuslaitokselta. Keskinäisverkostot toimivat hyvin, ihmiset tiesivät suunnilleen, mitä muut tekevät, ja johtoportaita ei ollut montaa. Kun isoja laitoksia yhdistetään, hallinto väkisin kasvaa. Helposti käy niin, että parhaat tutkijat vedetään päällikkötehtäviin ja tutkimus jää vähemmälle.

Pidän rakenteellisesti hedelmällisempänä useiden pienehköjen laitosten tiheästi verkostoitunutta kokonaisuutta kuin yhtä isoja järkälettä. Se maksimoi erilaisten tutkimusnäkökulmien määrän.

Jos katsotaan asiaa rahoituksen

näkökulmasta, onko tutkimus silloin riippumattomampaa?

Se on potentiaalisesti riippumattomampaa, varsinkin jos rahoituslähteitä on useita, kuten tutkijan oma talo, ministeriö ja Suomen Akatemia. Voihan tämä toimia isommassakin organisaatiossa, pääasia on, että rahoituslähteitä on useita.

Toisaalta jokaisella tutkijalla pitää olla pysyvä ja kiinteä pääpaikka, ja toisaalta pitää olla mahdollisuus mennä mukaan erilaisiin projekteihin ulkoa tulevan rahoituksen avulla. Täytyy olla turva ja toisaalta mahdollisuus kokeiluun ja erilaisiin kombinaatioihin. Kaikista parasta olisi, että nyt kehitettäisiin tätä kentän ydintä, yhteistyön ja projektien syntymistä.

Miten Yhteiskuntapolitiikka sijoittuu tähän keskusteluun? Onko lehden asema vakaa, ja pitäisikö sen oikeastaan pyrkiä vielä suuremmaksi? Onhan sen tavoite olla ”koko hyvinvointivaltion ja sen kehittämisen äänenkannattaja”.

Ei hullumpi ajatus. YP:ssä on kasvun varaa, koska tekstien tarjonta on kasvanut koko ajan. Viimeisen kolmen, neljän vuoden aikana se on jopa muuttunut tulvaksi. Kirjoittajien kannalta on kiusallista, että tekstin julkaisua pitää odottaa pari kolme numeroa. Voitaisiin poh-

tia, nostetaanko julkaisukynystä vai lisätäänkö numeroita kuudesta kahdeksaan vuodessa. Siirto kokonaan nettilehdeksi on ehkä vielä liian varhaista.

Mitä sanoisit, jos YP julkaistaisiin sekä printtinä että digitaalisena yhtä aikaan?

Olisin itse ollut valmis tuohon heti silloin, kun saatiin netisivuille arkisto. Nythän netissä julkaistaan heti pääkirjoituksen lisäksi muutamia artikkeleita. Organisaatio on vielä kiinnittynyt ajatukseen, että painetulla lehdellä on saatava mahdollisimman paljon tilaustuloja. Tuoreeltaan digitaalisen julkaisu nopeuttaisi sitä prosessia, jossa lopulta siirrytään kokonaan nettijulkaisuun.

Ongelma olisi se, että jos tilausmäärät lähtevät laskuun, budjetti ei pysy mukana. Tietysti printtilehden luonnollisestakin kuolemasta näin käy, tässä se kävisi nopeammin. Jos olisin vielä työelämässä ja voisin asiaan vaikuttaa, voisin vaikka luvata tältä istumalta kokeilun ensi vuodelle, jossa selvitetäisiin, miten lehden julkaiseminen verkossa ja printissä yhtä aikaa vaikuttaa tilausten määrään. Mutta onneksi minun ei tarvitse sitä toteuttaa! Netissäkin pitäisin kuitenkin kiinni lehden konseptista, että se pysyisi hallittavana kokonaisuutena laa-

dun ja luettavuuden vuoksi.

Jos kirjoittaisit nyt jutun Yhteiskuntapolitiikkaan, mikä sen aihe olisi?

Olen ihmetellyt, miten nopeasti yksityisiä terveyspalveluja tuottavat firmat ovat 2000-luvulla keskittyneet ja kuinka liukkaasti ulkomaiset sijoitusrahastot ovat kyenneet ostamaan niistä suurimmat. Kaikki on tapahtunut niin nopeasti ja ilman kunnollista yhteiskunnallista keskustelua.

Mielestäni työterveysala on strategisesti tärkeä, mieluummin sinne pitäisi perustaa valtionyhtiö kuin lentoliikenteeseen. Valtio voisi perustaa myös vanhuspalveluyrityksen, johon kopioitaisiin yksityisen puolen parhaat piirteet. Yrityksiä voisi perustaa vaikka kaksi tai useampia ja ne kilpailisivat keskenään. Eläkerahastot ja valtio sijoittaisivat varoja näihin yhtiöihin. Terveysyritysten tuotot menisivät tätä kautta yhteiseen hyvään, eivätkä katoaisi maailmalle. Pohdin aihetta vastikään blogissani ja toivon, että YP:n kirjoittajakunta pitäisi kysymyksen mielessään.

SALLA VALTARI

Matti Virtasen Zeitgeist-blogi osoitteessa www.thl.fi/yp